

Joseph B. Serfaty, rabbijn
הרב יוסף בנימין צרפתי

Amsterdam, 24 maart 2020 | כ"ח אדר תש"פ

[De Hebreeuwse tekst wordt gevolgd door de Nederlandse].

**אחי ורעי חברי ק"ק ת"ת ולכל ישראל הדריים בעיר הזאת
אליכם אישים אקרא**

א. באתי בזה להודיע בשער בת רבים דעתי דעת תורה בענין תקנות המלכות ירום הודה על דבר המגיפה המתהלכת בין החיים בראש כל חוצות דמתקריא קורונה, וכדאיתא בשו"ת תרומת הדשן (ח"א סי' נ"ח וח"ב סי' קנ"ו) כי אחד מהגדולים מוה"ר אהרן הקדוש דרש ברבים בפני קהל ועדה והודיע שמותר לישראל לכבות את הדליקה בשבת בזמן הזה ואדרבה מצוה היא כהצלת נפשות. ואמר שבשביל כך דרש ברבים שלא יהא נקרא פושע בנפשות כדאמר בירושלמי יומא (פ"ח ה"ה) הנשאל הרי זה מגונה כלומר לפי שהיה לו להודיע דין זה לבני עירו קודם שיצטרכו לו. והביאו הבית יוסף (או"ח סי' שכ"ח וסי' שלי"ד). עיין שם.

הנה בבבא קמא (דף ס' :): תנו רבנן דבר בעיר כנס רגליך שנאמר (שמות י"ב, כ"ב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. ואומר (ישעיה כ"ו, כ') לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך. ואומר (דברים ל"ב, כ"ה) מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה. רבא בעידן רתחא הוי סכר כוי דכתיב (ירמיה ט', כ') כי עלה מות בחלונינו. הרי שדעת רבותינו ז"ל להחמיר עוד יותר מאשר תקנות המלכות. ובר מינן חלילה לשחוק ולהקל ראש בדבר, שאין זה אלא מדרך אנשי סדום ועמורה, שנאמר (בראשית י"ט, י"ד) ויצא לוט ויאמר קומו צאו מן המקום הזה כי משחית ה' את העיר ויהי כמצחק בעיני חתניו. וכ"כ הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (דברי סופרים סי' ל') בענין החולי-רע בשנת תקצ"א וז"ל העובר על ציווי הרופאים בסדר ההנהגה חוטא לה' במאוד כי גדול סכנתא מאיסורא ובפרט במקום סכנה לו ולאחרים שגורם חס ושלום התפשטות החולי בעיר וגדול עווננו מנשוא. עכ"ל.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' רצ"א) וז"ל ואין לזה שייכות אם יש דינא דמלכותא או אין דינא דמלכותא, דהתקנות שנעשו על ידי השלטון נעשו לטובת הצבור למנוע אסונות, ואם לא נעשו על ידם היה חיוב עלינו לעשות כזה. וממילא פשוט דאסור על פי הלכה לעבור ברמזור אדום בכל הזמנים גם כשאין מכוניות מתקרבות ממש, דהירוס הסדר מביא לידי סכנה בנפש כידוע. עכ"ל. ועל אחת כמה וכמה כפולה ומכופלת בנדון דידן אסור על פי הלכה לעבור על תקנות השלטון והרופאים עד יעבור זעם. ואל יצא איש ממקומו אלא לצורך אוכל נפש ולצרכי רפואה בלבד ובתנאי שהוא מוגן ומגין מכף רגל ועד ראש. והנה מה טוב אם יסדרו שלא יהא מכירת המזון אלא על פי הזמנה ואסיפה ועל ידי משלוח לזקנים ולחולים. ולמזהיר ולנוהר שלומים תן כמי נהר.

ב. ובענין תפלה בצבור אשר על פי תקנות השלטון עדיין מותר לכנוס שלשים איש בכפיפה אחת לתפילה בצבור בבית הכנסת ולהכנסת כלה ולהלוית המת ובתנאי כפול ומכופל שלא ישבו אחים יחדיו אלא מרוחקים זה מזה שיעור ארבע אמות לכל רוח. וכן הוא להדיא

Joseph B. Serfaty, rabbijn
הרב יוסף בנימין צרפתי

במדרש (ויק"ר ט"ז, ג') רבי יוחנן אומר אסור לילך במזרחו של מצורע ארבע אמות. והנה משבת בראשית עד שבת הגדול שאנו מתפללים בישיבת עץ חיים אמשטרדם או בבית מדרשנו באמשטלפיין הרי צר לנו המקום ואי אפשר להתקיים. ואין חכמה ואין תבונה אלא להתפלל בביתו יחידי. וכשם שאנו מקבלים שכר על הדרישה כך אנו מקבלים שכר על הפרישה (פסחים דף כ"ב:). ודרך צחות נ"ל למדרש סמוכין באבות (פ"ג מ"ב) רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו. רבי חנינא בן תרדיון אומר מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר, שנאמר (איכה ג', כ"ח) ישב בדד וידום כי נטל עליו.

ואמנם אפילו מפסח עד סוכות שאנו יכולים להתפלל באיסנוגה שהוא מקום גדול ורחב ידים, דעתי להחמיר בפקוח נפש ולא להחמיר בתפלה בצבור. שהרי דעת לנבון נקל דסכנה מיהא הויא ולא אמרו אותם שלשה דברים אלא לפי שאין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולין לעמוד בה (עבודה זרה דף ל"ו). ועוד היד נטויה לאסור. ובאמת הבט וראה ובין תבין את אשר לפניך כי על ידי חולה אחד ראשון בלבד בסוף העולם חיש מהר פשה הנגע מקצה הארץ ועד קצה הארץ עד שנעשו ששים רבוא חולים ורבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה. ויש מקומות שהרופאים גוזרים להדיא מי לחיים ומי למות אם עדיין יש רופאים. ובירושלמי קידושין (פ"ד הי"ב) אסור לדור בעיר שאין בה רופא. והבריאים נשבר מטה לחמם ותכלה פרוטה מן הכיס וכמה הרפתקי עדו עליהו. ומעתה צא ולמד אם מה שהיה היה ומכאן ואילך חושבנא טבא רחמנא ליצלן הלא לאלהים פתרונים. וא"כ לדידן להלכה למעשה לא פלוג ואסור לכנוס בכפיפה אחת בשום פנים ובשום אופן, שהתורה אמרה (דברים ד', ט') רק השמר לך ושמור נפשך מאד, וחמירא ספק סכנתא מודאי איסורא, שבדבר אסור ספק ספיקא מותר ובדבר סכנה ספק ספיקא אסור (חולין דף י').

וממקומו הוא מוכרע: בברכות (דף כ"א:) כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה. אתיא תוך תוך. כתיב הכא (ויקרא כ"ב, ל"ב) ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתוב התם (במדבר ט"ז, כ"א) הבדלו מתוך העדה הזאת. מה להלן עשרה אף כאן עשרה. והנה רבנו בחיי (שם) כתב וז"ל ומה שהוצרך לומר הבדלו והקב"ה יש בידו להמית ולהחיות ולא היה צריך הבדל אצלו, שהרי יכול הוא להמית את הרבים ולהציל את היחיד בתוכם, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל שנים ושלושה היו מתכסים בטלית אחד השנים מתים והאמצעי נצול וכענין שכתוב (תהלים צ"א, ז') יפול מצדך אלף ורבבה מימנך אליך לא יגש, ואם כן מה צורך לומר הבדלו. אלא כדי שלא ידבק בהם האויר הרע שבמכת הדבר. או מטעם שאמרו רז"ל (בבא קמא דף ס'. הנ"ל) כשמדת הדין מתוחה אינו מבחין בין צדיק לרשע. עכ"ל. ודברי חכמים כדברונות.

ועוד חזון למועד סמוך לפסח אם להתיר להתפלל באיסנוגה ערבית בליל הסדר משום הא דאמר בפסחים (דף ק"ט:) אמר רב נחמן אמר קרא ליל שמרים (שמות י"ב, מ"ב) ליל המשומר ובא מן המזיקין. וביני ביני ישב בדד וידום ואף בשרו ישכון לבטח.

ולענין האבלים האומרים קדיש לעילוי נשמת אביהם או אמם ועתה אין להם מנין. הנה מעיקרא לא תקנו קדיש אלא ליתומים קטנים ולא לאבלים. והיכי דאפשר אפשר והיכי דלא אפשר לא אפשר, וכדאמר בברכות (דף כ"ב:) הא דאפשר הא דלא אפשר. ובמקום קדיש

Portugees – Israëlietische Gemeente te Amsterdam

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

Joseph B. Serfaty, rabbijn
הרב יוסף בנימין צרפתי

ילמד משניות לעילוי נשמת אביו או אמו כי משנ"ה אותיות נשמ"ה. ואם יש לאל ידו יתן צדקה בעד נשמתם. ותנצב"ה.

ג. ונהגו פה אמשטרדם בשעה שיש מגיפה בעיר רחמנא ליצלן לומר פטום הקטורת אחר שחרית וכמ"ש בסידור אמשטרדם דפוס בנבנישתי משנת ת"ד (קד"ש לה' דף נ"ב) ובסידור אמשטרדם דפוס עטיאש משנת תי"ח (תח"י נפשי דף פ'). ושם כתוב לאמר אחר פטום הקטורת בקשה זו: רבון העולמים גלוי וידוע לפני כסא כבודך אשר מדת הדין מתוחה עלינו בעונותנו. ובאנו לחלות פניך שתעצור המגפה מעלינו. ולא תתן המשחית לבוא אל בתינו. ורחם עלינו ועל טפנו ועל עוללנו ועל כל ישראל עמך. וקבל תפלתנו כמו שקבלת קטורת הסמים שהקטיר לפניך אהרן הכהן כאשר החל הנגף בעם, שנאמר (במדבר י"ז, י"ג) ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. וכן פנחס שנאמר (תהלים ק"ו, ל') ויעמד פנחס ויפלל ותעצר המגפה. וכן דוד שנאמר (שמואל ב. כ"ד, כ"ה) ויבן שם דוד מזבח לה' ויעל עולות ושלמים ויעתר יי לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל. כי אתה אבינו ולך תלויות עינינו. רפאנו יי ונרפא הושיענו ונושעה כי תהלתנו אתה. שכן כתוב בתורתך (דברים ז', ט"ו) והסיר יי ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שנאך. יי צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה. יי צבאות אשר אדם בטח בך. יי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו. עד כאן.

ושאינו יודע לשאול את פתח לו לבקש רחמים בלשון העמים תפלה קצרה ברוח נשברה: רבונו של עולם שמע קולנו ועננו כמו שענית לאהרן ולפנחס ולדוד ותעצר המגפה. ובני ביתו יאמרו אמן.

ד. ואמרתי אך דבר שפתים להפליא עצה לעת כזאת כאשר איש וביתו מכונסים בארבע אמות ואין איש יודע עד מתי, ולהגדיל תושיה כדת מה לעשות להיות כל איש שוריד בביתו והוא סגור ואינו מן הישוב.

הא'. בבבא בתרא (דף צ"ח). אמר רב מרי האי מאן דיהיר אפילו אינשי ביתיה לא מיקבל, שנאמר (חבקוק ב', ה') גבר יהיר ולא ינוה. ובגיטין (דף ו'): אמר רב חסדא לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו. ואמר רבה בר בר חנה הא דאמרי רבנן (שבת פ"ב מ"ז) שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה: עשרתם? ערבבתם? הדליקו את הנר! צריך למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה. וכ"כ רבנו הרמב"ן ז"ל באיגרת לבנו זצ"ל תתנהג תמיד לדבר כל דברך בנחת לכל אדם ובכל עת ובזה תנצל מן הכעס שהיא מדה רעה להחטיא בני אדם. עכ"ל. וכל שכן בזמן המגיפה וכמ"ש רבנו אליהו הכהן זצ"ל בסי' שבת מוסר (פרק י"ז) וז"ל דע שכל מקום שאתה מוצא כעס ורוגז שם המזיקים מוכנים להזיק השם יצילנו, ובפרט בזמן המגפה שאז מצוין הרבה מזיקים והמכה הבאה בכעס מכת המגפה מתדבקת על המכה ההיא. ועיני ראו ולא זר. עכ"ל.

הב'. אל ימשיך לבו אחרי החדשות ואחרי האינטרנט פן תטרף דעתו עליו, שנאמר (ירמיה ב', ה') וילכו אחרי ההבל ויהבלו. והנה יעקב אבינו אמר (בראשית כ"ז, י"ב) אולי ימשני אבי והבאתי עלי קללה ולא ברכה. ואם כן מי פתי יביא על עצמו במו ידיו הבהלה והשגעון שהמה קללות, שנאמר (ויקרא כ"ו, ט"ז) והפקדתי עליכם בהלה וגוי ונאמר (דברים כ"ח,

Joseph B. Serfaty, rabbijn
הרב יוסף בנימין צרפתי

כ"ח) יככה ה' בשגעון וגו'. וכל שכן בזמן המגיפה וכמ"ש רבנו הבן איש חי זצ"ל בספר בן יהוידע (בבא קמא דף ס'): וז"ל החולי של הקוליר"א יזיק לאדם הפחד וההבעתה ויתהווה בו החולי מחמת הפחד וההבעתה אשר יפחד ונבעת. ולכן טוב לברוח למקום רחוק כדי שלא ישמע באזניו ולא יראה בעיניו החולי השולט בבני אדם ויבא לידי פחד והבעתה ואז ילקה חס ושלום. עכ"ל.

הג'. בגיטין (דף ס"ז): רב יוסף איעסק בריחיא. רב ששת איעסק בכשורי אמר גדולה מלאכה שמחממת את בעליה. וכתב רבנו מהרש"א ז"ל (חידושי אגדות שם) וז"ל נקטינהו לפי ששאר כל אדם יוכלו לעשות שאר מלאכות כבודות, כמ"ש (קהלת י', ט') מסיע אבנים יעצב בהם ובוקע עצים יסכן בם, שלא היו יכולים לעשות רב יוסף ורב ששת דהו סגי נהורי, ואמר דמכל מקום היו עושין מלאכות כבודות כגון בריחיא ובכשורי וק"ל. עכ"ל. וכן פסק מרן ז"ל בשולחן ערוך (או"ח סי' תקע"ו, ב') זקנים ששבתו ממלאכה ומתו שלשה בשלשה ימים אינו דבר. ועל כן עתה אשר כל אחד יושב בסתר בין כתלי ביתו מצוה רבה לעמול ולהזיע בתוך ביתו שעה אחת בכל יום. ויאמר (ברכות דף ס'). יהי רצון מלפניך ה' אלהי שיהא עסק זה לי לרפואה ותרפאני.

הד'. מזקנים אתבונן רבנו הגדול מהר"ש דוראן ז"ל בשו"ת הרשב"ש (סי' קצ"ה) אשר כתב וז"ל ומה שאמרו (בבא קמא דף ס': הנ"ל) דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרכים. שלום בעיר אל יהלך אדם בצדי הדרכים. הכונה בזה כי בשעת הבריאות צריך אדם להשוות הנהגתו ולאחוז במצוה במאכלו ובמשקו ובמלבושיו ובשינתו ובקיצתו בהקרתו ובהעצרו וברחיצתו ובאוויר המקיף בו ובתנועתו ובמנוחתו ובתנועותיו הנפשיות כלומר בשמחתו ובאנחתו בכעסו וברצונו ובשאר דברים ההכרחיים לגוף האדם ללכת באמצעם לא ריבוי ולא מיעוט. אבל בימות המגפה צריך להזהר בתכלית השמירה ושיוסיף בהנהגתו לנקות המותרים ושלא להרבות במזון ושיאכל דברים טובי האיכות ומעטי הכמות וירבה המנוחה וירחיק היגיעה וירבה מהמנוחים הטובים וירחיק האנחה וירבה השמחה כל זה בקצה אחד מהקצוות ולא יספיק בזה המצוה בלבד. וזהו אל יהלך אדם באמצע הדרכים אלא בקצה האחרון. וכל זה הוא ענין טבעי. עכ"ל. ישמע חכם ויסף לקח.

ה. והרמב"ם ז"ל בהלכות תעניות (פ"א, א' ד') כתב וז"ל מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר (במדבר י', ט') וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלהיכם ונושעתם מאויביכם, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו. ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב (ירמיהו ה',) עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה (ויקרא כ"ו, כ"ח-כ"ט) ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי ויסרת אתכם אף אני שבע על חטאתיכם, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי. ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבוא על הצבור עד שירוחמו מן השמים. עכ"ל.

Portugees – Israëlietische Gemeente te Amsterdam

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

Joseph B. Serfaty, rabbijn
הרב יוסף בנימין צרפתי

אמנם המגן אברהם (סי' תקע"ו, ס"ק ב') פסק וז"ל האידנא אין מתענין כלל בשעת הדבר דמנוסה הוא כשאינו אוכל ושותה קולט ח"ו שינוי האויר. עכ"ל. על כן אין להתענות לא בערב ראש חדש ניסן ולא תענית יאה"ר צי"ט ואף לא תענית בכורות כי אם תענית דיבור. ואם יש לאל ידו יפדה התענית בצדקה. וכי תאמר בלבבך הלא מדברי סופרים להתענות על כל צרה והרמב"ם שהיה תורה ורפואה במקום אחד הלא מנה בצורת ודבר וארבה. אל תהי חכם בעיניך ירא את ה' וסור מרע ופשפש במעשך כי זה כל האדם. ומי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו.

ו. והנה המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל. וכתב הרמב"ם ז"ל (הלי מלכים י"א, א') וז"ל כל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו כופר בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה העידה עליו שנאמר (דברים ל', ג') ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפצך ה' אלהיך שמה. אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבץ ה' אלהיך ומשם יקחך. והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשת והיטבך והרבך מאבותך. עכ"ל.

וכך היא מצותו להיות מחכה לו בכל יום שיבוא שנאמר (ישעיה ל', י"ח) אשרי כל חוכי לו. ולא כדרך מחשבי קיצים שאינם מחכים לו עד הקץ ואינם מחכים לו אחר הקץ. כדאמר בסנהדרין (דף צ"ז): תניא רבי נתן אומר מקרא זה נוקב ויורד עד תהום (חבקוק ב', ג') כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר. מאי ויפח לקץ ולא יכזב. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן תיפח עצמן של מחשבי קיצין, שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא שוב אינו בא, אלא חכה לו שנאמר אם יתמהמה חכה לו. ולא כדרך קוצים מוקצים אשר מעמידים פנים כאילו לפניהם נגלו כל תעלומות סוד קדושים אשר היו נותנים בהם סימנים ומגלים פנים בתורה שלא כהלכה ומכים בסנורים עיני האנשים כאילו דבריהם מיוסדים על אדני פז דברי חכמים וחידותם אשר כל דבריהם כגחלי אש (אבות פ"ב מ"י). ומי לנו גדול מרבנו הרמב"ם ז"ל שכתב באיגרת תימן וז"ל יש עליך לדעת שהקץ על דרך האמת לא יתכן לשום אדם לדעת אותו לעולם, כמו שבאר דניאל ואמר (דניאל י"ב, ט') כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ. עכ"ל. קל וחומר פה עירנו אמשטרדם יע"א אשר עדיין לא נשתכח מן הלב משיח השקר שבתאי צבי ומעשהו סימנא לאו מילתא היא ותו לא מידי. והעיקר להיות מחכה לו בכל יום שיבוא עד שיבוא ויגאלנו במהרה בימינו.

ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שירחם עלינו ועל פליטתינו ויעצור המגיפה מעלינו ומעל כל בית ישראל, ונשמע ונתבשר בשורות טובות ישועות ונחמות ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ.
אמן.

Joseph B. Serfaty, rabbijn
הרב יוסף בנימין צרפתי

Persoonlijke brief aan onze leden en alle medemensen

1. Rabbi Israël Asjkenazi (D 1390 – A 1460) in zijn boek “Teroemat Hadesjen”¹ schrijft, zich baserend op de Talmoed,² dat een Rabbijn de plicht heeft zijn stadsgenoten op voorhand te informeren welke eventuele toekomstige noodtoestanden hen ontheffen van bepaalde religieuze plichten. Rabbi Jozef Karo (E 1488 – IL 1575) citeert het in “Beth Yossef”.³ Daarom richt ik mij aan ieder van jullie, betreffende de maatregelen opgelegd door de Regering, om het standpunt van onze Tora ten tijde van pandemie mee te delen.

De Talmoed leert ons : Epidemie in je stad ? Ga dan snel naar binnen!⁴ zoals de Tora zegt U zult tot de morgen uw woning niet verlaten,⁵ en zegt Ga je woonkamer in en vergrendel je deuren,⁶ en zegt Buiten doodt het zwaard, binnen verschrikt hij.⁷ Ten tijde van epidemie sloot Rava zijn ramen, zoals de Tora zegt De dood klom binnen langs het raam.⁸ Daaruit blijkt dat Onze Wijzen zelfs nog strenger optraden in hun aanpak van epidemieën dan opgelegd wordt door de autoriteiten : een totale lockdown per direct. Het niet ernstig nemen van deze maatregelen, is enkel passend voor burgers zoals die van Sodom en Gomorra, zoals de Tora zegt Lot waarschuwde hen de stad te verlaten vooraleer G'd die verwoest, maar zijn schoonzonen beschouwden hem als een grapjas.⁹ Zo schrijft ook Rabbi Akiwa Eiger (A 1761 – PL 1837) tijdens de cholera van 1831 in “Divre Sofrim,¹⁰ dat degene die de regels van de artsen overtreed, jegens G'd zondigt, want hij verspreidt de ziekte in de stad en brengt zichzelf en anderen in gevaar, wat een zeer zware zonde is.

Rabbi Samuel Wozner (PL – IL) in Responsa “Sjewet Halewi”¹¹ werd gevraagd naar de mening van de Halacha over het doorrijden bij een rood stoplicht als er geen andere auto's in de buurt zijn. Hij antwoordde dat het niet naleven van de ordehandhaving bij het rijden op zich al levensgevaar

¹ Vol. I, 58 en Vol. II, 156

² Y. Joma 8,5

³ Vol. I, 328 en 334

⁴ B. Bava Kama 60b

⁵ Sjemot, 12,22

⁶ Jesaja 26,20

⁷ Bamidbar 32,25

⁸ Jeremia 9,20

⁹ Beresjiet, 19,14

¹⁰ Brief 30

¹¹ Vol. X, § 291

Portugees – Israëlietische Gemeente te Amsterdam

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

Joseph B. Serfaty, rabbijn
הרב יוסף בנימין צרפתי

meebrengt en dat de door de autoriteiten opgelegde verboden bedoeld zijn de samenleving te behoeden van levensgevaar en daarom tevens halachisch verboden. Deze uitspraak is in ons geval des te meer van kracht en het is dus absoluut bij wet en ook volgens de halacha ten strikte verboden wat door de autoriteiten en de artsen werd opgelegd, te overtreden totdat de pandemie voorbij is. Dus mag niemand zijn of haar woning verlaten tenzij voor medische redenen of het inkopen van voedsel en dit enkel met minstens een mondkapje en wegwerp handschoenen. Het wordt dan ook aangeraden alle inkopen te bestellen en af te halen en voor ouderen en zieken te laten afleveren.

2. Wat de diensten in Snoge betreft, zijn die volgens de laatst aangepaste voorschriften nog toegelaten tot 30 personen mits men op een afstand van elkander blijft van 1.5 meter. Dit concept is ons niet nieuw en reeds beschreven door Onze Wijzen in de "Midraasj": Rabbi Jochanan zegt : Het is verboden tot op 4 ellen (2 meter) van een geïnfecteerde te komen.¹² Wij zien ons dus verplicht onze Diensten in Amsterdam en Amstelveen tot nader order op te schorten, daar wij aan deze beperkingen niet kunnen voldoen. De Talmoed leert ons dat onze verdienste identiek is bij het naleven van de diensten daar waar hoort als ze niet te laten doorgaan daar waar het niet hoort.¹³ De huidige omstandigheden inspireren me tot een frisse interpretatie van de opeenvolgende spreuken in de Misjna : Rabbi Chaniena Cohen zei : Bid voor het welzijn van het Vorstenhuis, want wetteloosheid staat gelijk aan burgeroorlog. Rabbi Chaniena ben Teradion zei : Zelfs een enkel persoon die Tora in zijn eentje studeert wordt door de Eeu-wige beloont.¹⁴

De vraag of we al dan niet onze Diensten toch kunnen houden in onze Grote Snoge waar geen plaatsgebrek is, is eigenlijk gelijk aan de vraag of het Coronavirus zich ook gaat houden aan de wettelijke uitzondering niet deel te nemen bij geoorloofde samenkomsten van 30 personen in gebedshuizen, huwelijken en uitvaartplechtigheden. De logica achter die uitzondering staat wel te lezen in onze Talmoed : Men verbied niet iets waaraan het merendeel van de bevolking zich niet kan houden,¹⁵ maar dit sluit de toegang voor het virus niet hermetisch af. We zien dan ook telkens weer dat de maatregelen

¹² Wajiekra 15,3

¹³ Pesachim 22b

¹⁴ Abot 3,2

¹⁵ Aboda zarah 36a

Portugees – Israëlietische Gemeente te Amsterdam

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

Joseph B. Serfaty, rabbijn
הרב יוסף בנימין צרפתי

steeds verscherpt worden en kan men beter voorkomen dan genezen. Houdt u voor ogen dat de pandemie begonnen is met slechts één enkele zieke aan de andere kant van de aarde en dat iedereen op dit moment ontelbare zieken rondom zich heeft. Bedenk verder dat er binnen de EU al artsen zijn die genoodzaakt zijn over het leven of dood van hun patiënten te beslissen en dat op bepaalde plaatsen de medische zorgverlening volledig te kort schiet. Laatstgenoemde op zich verplicht ons Halachisch al, al het mogelijke te doen om zo'n situatie te voorkomen, zoals de Talmoed zegt : Het is verboden te wonen in een plaats waar geen artsen zijn.¹⁶ De Tora leert ons er voor te zorgen dat we in leven blijven¹⁷ en de Talmoed leert ons dat de kans op gevaar zwaarder weegt dan een verbod ;¹⁸ aldus moet mogelijk levensgevaar uitermate serieus genomen worden. De Diensten zullen voorlopig niet doorgaan en Snoge zal dan ook gesloten blijven tot nader order.

De bron waaruit afgeleid dat er tien man nodig zijn om een gezamenlijke Dienst te kunnen houden, dient tegelijkertijd tevens als doorslaggevend halachisch bewijs, om ten tijde van pandemie absoluut geen gezamenlijke Diensten te houden. De Talmoed leert ons : Een Minjan bestaat uit minimaal 10 personen :¹⁹ De Tora zegt : Ik zal geheiligd worden "vanuit" de kinderen Israëls,²⁰ en zegt : Moses en Ahron, zonderen jullie je af "vanuit" deze groep, daar ik ze ga vernietigen.²¹ Net zoals het aantal aldaar bestond uit 10 man, zo ook bestaat het aantal alhier uit 10 man. Einde citaat. Maar Rabbenoe Bechajee (E 1255 – E 1340) in zijn commentaar (*ad locum*) schrijft, dat G'd erop aandrong dat Moses en Aharon zich zouden afzonderen van Korach's groep, om niet besmet te raken met de losbrekende epidemie in die groep. Ondanks dat G'd één uit duizenden kan uitpikken en laten leven, zoals in de Psalmen staat : "Aan je linkerkant zullen 1.000 vallen en aan je rechterkant 10.000, maar jij zal gespaard blijven".²² Desondanks geldt dat niet bij een epidemie waarbij de Talmoed ons leert, dat er tijdens een epidemie geen onderscheid gemaakt wordt tussen goeden en kwaden.²³
Einde citaat.

¹⁶ Y. Kidoeshin 4,12

¹⁷ Debariem 4,9

¹⁸ B. Choelin 10a

¹⁹ Berachot 21b

²⁰ Wajiekra, 22,32

²¹ Bamidbar, 16,20-21

²² Psalmen 91,7

²³ Bava Kama 60a

Portugees – Israëlietische Gemeente te Amsterdam

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

Joseph B. Serfaty, rabbijn
הרב יוסף בנימין צרפתי

De Talmoed²⁴ leidt af uit de Tora²⁵ dat de nacht van Pesach beschermend werkt tegen onheil. Dit betekent niet dat men gedurende de nacht van Pesach naar Snoge zou mogen zonder besmet te raken. Integendeel. De Tora vertelt ons daar dat de Israëlieten in Egypte de nacht van Pesach binnenshuis moesten blijven²⁶ want buiten zouden ze besmet raken. Laat het duidelijk zijn, dat het aan ieder van ons ligt zijn of haar gebeden bij zich thuis te spreken, en dat er geen Diensten en andere activiteiten gehouden zullen worden in onze Snoges, inclusief tijdens Pesach en dit tot nader order. Dit zijn u en ik verplicht tegenover onze eigen veiligheid en die van onze medeburgers.

Ieder rouwende Abeel, die Kadis dient te lezen bij Jaartijd of tijdens de 11 maanden periode, is zolang de Diensten nog niet zijn hervat ervan vrijgesteld, door overmacht en dient de Kadis te vervangen door studie van Misjna en of door Sedaka te geven.

3. De in Amsterdam gedrukte Gebedenboeken (Benvenisti 1644 en Attias 1658) bevatten het volgende gebed, die door onze Portugees-Israëlietische Gemeenschap dagelijks geciteerd werd, tijdens voorkomende epidemieën. De vertaling van het Hebreeuws naar Nederlands, dank ik aan Opperrabbijn Raphaël Evers :

Heer der Wereld. Het is u bekend dat de eigenschap van het strenge recht – door onze overtredingen – over ons uitgestrekt is. Wij komen om u te smeken dat u de plaag van ons weghoudt. Sta niet toe dat de verderf brengende krachten onze huizen betreden. Heb medelijden met onze kinderen en heel uw volk Israël. Neem onze gebeden aan, zoals u het reukwerk van de specerijen, die Aharon de priester, voor u als wierookoffer bracht toen de plaag onder het volk begon, zoals er geschreven staat (Bamidbar 17,13): “hij stond tussen de doden en de levenden en de plaag hield op”. Zo staat er ook bij Pinchas geschreven (Psalm 106,30): “Pinchas stond op en bad en de plaag hield op”. Eveneens staat dit bij David geschreven (Samuel II 24,25): “David bouwde daar een altaar voor G’d en hij bracht brandoffers en vredeoffers. G’d liet zich verbidden voor het land en de plaag hield op bij het joodse volk”. Want u bent onze Vader, op u zijn onze

²⁴ Pesachim 109b

²⁵ Sjemot 12,42

²⁶ Sjemot 12,21-24

Portugees – Israëlietische Gemeente te Amsterdam

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

Joseph B. Serfaty, rabbijn
הרב יוסף בנימין צרפתי

ogen gericht, genees ons, o G'd, zodat we genezen worden, help ons, zodat we geholpen worden want u bent onze roem, want zo staat er geschreven in uw Tora (Dewariem 7,16): "G'd zal van u weghouden iedere ziekte en alle slechte kwalen van Egypte, die u bekend zijn, zal Hij u niet laten krijgen maar wel geven aan uw vijanden". De Heer der heerscharen is met ons, Hij is een burcht voor ons, de G'd van Ja'akov, sela. Gelukkig de mens die op u, o Heer der heerscharen, vertrouwt. G'd help, o Koning, die ons antwoordt, wanneer wij Hem aanroepen.